

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Методологія та організація наукових досліджень

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань **29 «Міжнародні відносини»**

Спеціальність **292 «Міжнародні економічні відносини»**

Освітній рівень **другий (магістерський)**

Освітня програма **«Міжнародний бізнес»**

Статус дисципліни **базова**

Мова викладання, навчання та оцінювання **українська**

Завідувач кафедри
міжнародного бізнесу та економічного аналізу

Ірина ОТЕНКО

Харків
2020

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри *міжнародного бізнесу та економічного аналізу*

Протокол № 1 від 25.08.2020 р.

Розробник:

Отенко Ірина Павлівна, д.е.н., професор кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

В навчальній дисципліні «Методологія та організація наукових досліджень» розглядаються питання формування цілісних теоретичних уявлень про загальну методологію наукової творчості; формулювання наукових знань з найбільш актуальних проблем науково-дослідної діяльності, методики організації та проведення наукового дослідження; розкриття специфіки наукового пізнання та формування філософського підходу до методології пізнавальної діяльності; ознайомлення з сучасними концепціями; підготовка магістрів до наукової діяльності, формування у них практичних умінь і навичок здійснення дослідницького пошуку, проведення комплексного дослідження, оволодіння понятійним апаратом, формування предметної області дослідження, концептуалізації і формалізації досягнення мети та завдань дослідження, методикою виконання й оформлення науково-дослідної роботи та її захисту; ознайомлення зі способами роботи з науковою інформацією, загальними вимогами до наукових досліджень, основ їх планування, організації та виконання; ознайомлення з вимогами до оформлення різних видів дослідницьких робіт; засвоєння методів планування та проведення наукових досліджень, обробки й аналізу їхніх результатів, оформлення та представлення результатів дослідження; ознайомлення магістрів з організацією науково-дослідної роботи студентів, викладачів, аспірантів, докторантів в ХНЕУ ім. С.Кузнеця та ін.

Метою освоєння дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» є формування знань, умінь і навичок, розвиток здібностей щодо проведення наукових досліджень.

Навчальна дисципліна «Методологія та організація наукових досліджень» належить до базових навчальних дисциплін професійного циклу.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	1М
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	4
Форма підсумкового контролю	Залік

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Пререквізити	Постреквізити
Глобальна економіка	Комплексний тренінг
Міжнародні стратегії	Переддипломна практика
Соціальна складова міжнародного бізнесу	Диплома робота
Культура комунікації	

1. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями	Креативно мислити, проявляти гнучкість у прийнятті рішень на основі логічних аргументів та перевірених фактів у мовах обмеженого часу і ресурсів на засадах використання різних діагностичних методологій провідних міжнародних організацій
Здатність проведення досліджень на відповідному рівні	Систематизувати, синтезувати й упорядковувати отриману інформацію, ідентифікувати проблеми, формулювати висновки і розробляти рекомендації, використовуючи ефективні підходи та технології, спеціалізоване програмне забезпечення з метою розв'язання складних задач практичних проблем з урахуванням крос-культурних особливостей суб'єктів міжнародних економічних відносин
Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел	Приймати обґрунтовані рішення з проблем міжнародних економічних відносин за невизначених умов і вимог, працювати самостійно і в команді, брати на себе ініціативу та відповідальність, мотивувати та керувати роботою інших для досягнення поставлених цілей, забезпечувати якість виконуваних робіт, аргументувати результативність економічної діяльності у мінливому середовищі
Здатність працювати в команді	Презентувати результати власних досліджень шляхом підготовки наукових публікацій і апробацій на наукових заходах.
Здатність до самонавчання, підтримки належного рівня знань, готовність до опанування знань нового рівня, підвищення своєї фаховості та рівня кваліфікації	Презентувати результати власних досліджень шляхом підготовки наукових публікацій і апробацій на наукових заходах

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Теоретичні та методологічні основи наукових досліджень

Тема 1. Наукове дослідження. Теорія та практика. Проблематика наукових досліджень

1.1 Наука як система знань. Наукознавство та його основні розділи. Поняття, зміст, мета і функції науки.

1.2. Основні ознаки наукового дослідження. Системність, доказовість та теоретичність наукового дослідження. Елементи, що формують науку як систему знань. Роль гіпотез та теорій.

1.3. Емпіричні, логічні та теоретичні пізнавальні завдання наукового дослідження. Відмінність між теорією та практикою.

1.4. Закони, закономірності та принципи: сутність та відмінність. Поняття системи. Елемент. Зв'язок. Цілісність. Основні принципи системного підходу.

1.5. Проблематика наукових досліджень. Науковий напрямок, проблема і тема дослідження. Формулювання проблеми. Наукові задачі.

Тема 2. Організація наукового дослідження

2.1. Форми організації та управління наукою в Україні

2.2. Вибір напрямку та реалізація наукового дослідження. Етапи наукового дослідження.

2.3. Кваліфікаційна магістерська робота як наукове дослідження. Формулювання теми дослідження. Актуальність теми дослідження. Формування гіпотези.

2.4. Організація підготовки кваліфікаційної магістерської роботи.

Тема 3. Інформаційне забезпечення наукового дослідження

3.1. Документальні джерела інформації. Види документів. Функції документа.

3.2. Інформаційні та бібліографічні джерела інформації. Поняття інформаційного ресурсу. Бібліотечно-бібліографічні ресурси. Бібліографічні посібники.

3.3. Техніка роботи зі спеціальною літературою. Етапи вивчення наукових джерел.

3.4. Електронний пошук наукової інформації. Пошукові системи Internet.

3.5. Загальні вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи магістра.

Змістовий модуль 2

Методичне забезпечення наукових досліджень

Тема 4. Методологія і методи наукових досліджень

4.1. Теоретичні та методичні підходи наукових досліджень.

4.2. Метод наукового дослідження. Методологія, метод, методика. Класифікація методів, їх характеристика.

4.3. Логіка процесу наукового дослідження

4.4. Вибір методів і розробка методики дослідження.

Тема 5. Моделювання в наукових дослідженнях

5.1. Загальні відомості про моделювання систем. Сутність моделювання систем. Етапи моделювання.

5.2. Основні постулати моделювання

5.3. Класифікація аналітичних методів дослідження. Розрахункові та евристичні методи дослідження.

5.4. Класифікація методів економіко-математичного моделювання.

Тема 6. Використання евристичних методів в процесі наукового дослідження

6.1. *Евристичні методи аналізу.*

6.2. *Методи отримання експертних оцінок.*

6.3. *Критерії вибору експертів.* Компетентність експерта. Валідність експертного оцінювання. Узгодженість результатів експертного оцінювання.

6.4. *Особливості застосування результатів експертних оцінок в соціально-економічних дослідженнях.*

6.5. *Переваги та недоліки індивідуальних експертних оцінок.*

Тема 7. Культура проведення наукового дослідження як чинник підвищення ефективності наукової діяльності

7.1. *Поняття культури проведення наукового дослідження.*

7.2. *Плюралізм підходів та засобів підвищення ефективності наукової діяльності*

7.3. *Поняття наукового співтовариства та наукової комунікації.*

7.4. *Концепція академічної доброчесності, основні напрями та перспективи її реалізації.* Форми і вияви академічної нечесності. Плагіат, обман, фабрикація, саботаж, крадіжка, корупція.

Методи навчання та викладання

Методи навчання, спрямовані на активізацію та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти використовуються: проблемні лекції, міні-лекції, дискусії, презентації, міні-тренінги, індивідуальна дослідницька робота під час виконання творчого завдання.

Порядок оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» здійснюється за накопичувальною (100-бальною) системою оцінювання.

Оцінювання здійснюється за такими видами контролю:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту отримати залік – 60 балів);

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового заліку, відповідно до графіку навчального процесу (максимальна кількість балів – 100, мінімальна кількість балів – 60, за якої залік вважається складеним). Залік виставляється як загальна сума балів, набраних за результатами поточного контролю.

Поточний контроль включає оцінювання роботи студентів під час:

практичних занять:

домашні завдання. Виконуються у вигляді презентацій, що мають бути виконані в середовищі PowerPoint. Максимальна оцінка ставиться за умови наявності не менше, ніж 10 слайдів, які у повній мірі розкривають зміст її теми, та відповідного представлення матеріалів презентації у групі. Загальна кількість презентацій – 7. Максимальна оцінка за одну презентацію – 5 балів. Максимальна кількість балів за усі домашні завдання становить **35**;

підготовка статті, есе. Максимальна оцінка за написання статті 12 балів, есе – 3 бали (усього **15 балів**). ;

поточна контрольна робота, максимально оцінюється в 15 балів (дві контрольні роботи). Контрольна робота включає два теоретичних питання (максимальна оцінка за кожне теоретичне завдання – 5 бали), п'ять тестів (максимальна оцінка за кожен тест – 1 бал). Усього **30 балів**.

тестовий контроль. Це тестова контрольна робота, яка містить 25 тестів. Правильна відповідь на кожен з тестів оцінюється в 0,4 бали, усього **20 балів**.

Підсумковий контроль:

Формою підсумкового контролю є залік. Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі сумування оцінок за всі види контролю, які мали місце протягом семестру.

Здобувача вищої освіти слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкового/семестрового контролю, дорівнює або перевищує 60. Максимально можлива кількість балів за дисципліною – 100 балів.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: «60 і більше балів – зараховано», «59 і менше балів – не зараховано» та заноситься у залікову «Відомість обліку успішності» навчальної дисципліни.

Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, наведено в таблиці «Шкала оцінювання: національна та ЄКТС».

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
1	2		3	4
Тема 1.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція – дискусія за питаннями: Наука як система знань. Основні ознаки наукового дослідження. Емпіричні, логічні та теоретичні пізнавальні завдання наукового дослідження	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Практичне заняття №1 Аналіз проблемної ситуації та формулювання проблеми. Визначення теми та мети дослідження	Активна робота на парі	

	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття		
	Лекція	Лекція за питаннями: Закони, закономірності та принципи: сутність та відмінність. Поняття системи. Елемент. Зв'язок. Цілісність. Основні принципи системного підходу	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Практичне заняття №2 Обґрунтування актуальності теми дослідження. Вибір теми статті, есе		5
		Самостійна робота		
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Формулювання проблеми. Наукові задачі		
Тема 2.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція Організація наукового дослідження. Форми організації та управління наукою в Україні	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Практичне заняття. Попередній аналіз об'єкту дослідження та складання переліку завдань дослідження	Перевірка виконання домашнього завдання Письмова КР	5 15
		Самостійна робота		
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття та тестового контролю.	Перевірка домашніх завдань	
Тема 3.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція Інформаційне забезпечення наукового дослідження	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Практичне заняття Формування інформаційного поля дослідження	Презентація	5
		Самостійна робота		
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття та тестового контролю	Тестовий контроль	10
Тема 4.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: Теоретичні та методичні підходи наукових досліджень. Метод наукового дослідження	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Методи наукових досліджень		
		Самостійна робота		
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями:	Завершення роботи над есе	3
		Аудиторна робота		
	Лекція	Лекція за питаннями: Логіка процесу наукового дослідження. Вибір методів і розробка методики дослідження	Експрес-опитування	
	Практичне заняття	Методи наукових досліджень. Формулювання системи принципів, необхідних для досягнення мети (завдання) дослідження, її обґрунтування	Перевірка виконання домашнього завдання	5

Самостійна робота				
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями: Сформулювати гіпотезу дослідження.		
Тема 5.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: Моделювання в наукових дослідженнях	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Система методів та показників для застосування економіко-математичних методів в наукових дослідженнях	Перевірка виконання домашнього завдання	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями:	Експрес-опитування	–
Тема 6.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: Евристичні методи аналізу	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Особливості проведення експертного опитування по темі наукового дослідження	Активна участь у виконанні практичних завдань	
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять	Завершення роботи над статтею	12
	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: Методи отримання експертних оцінок. Критерії вибору експертів.	Фронтальне опитування	
Практичне заняття	Особливості проведення експертного опитування по темі наукового дослідження	Перевірка виконання домашнього завдання	5	
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями.	Письмова КР	15
Тема 7.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція Культура проведення наукового дослідження як чинник підвищення ефективності наукової діяльності	Активна робота на лекції. Фронтальне опитування	
	Практичне заняття	Поняття культури проведення наукового дослідження. Концепція академічної доброчесності.	Перевірка домашнього завдання.	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями.	Тестовий контроль.	10

Рекомендована література

Основна

1. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень. [текст] : навч. посіб. / Г. О. Бірта, Ю.Г. Бургу. – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 142 с.
2. Доронина М.С. Технология социально-экономических научных исследований (схемы и примеры): Учебное пособие/ М.С. Доронина, Д.Г. Михайленко, А.А. Полубедова. – Х.: ИД «ИНЖЭК», 2013. – 184с.
3. Зацерковний В. І. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / В. І. Зацерковний, І. В. Тішаєв, В. К. Демидов. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 236 с.
4. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / І. С. Добронравова, О. В. Руденко, Л. І. Сидоренко та ін.; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). – К. : ВПЦ «Київський університет», 2018. – 607 с.
5. Мокін, Б. І. Методологія та організація наукових досліджень : навчальний посібник / Б. І. Мокін, О. Б. Мокін. – 2-е вид., змін. та доп. – Вінниця : ВНТУ, 2015. – 317 с.
6. Пушкарь А. И. Основы научных исследований и организация исследовательской деятельности: Учебное пособие / А. И. Пушкарь, Л. В. Потрашкова.– Х. : ИД «ИНЖЕК», 2008. – 2-е изд., стереотип. – 280 с.
7. 7 сходинок підготовки успішної дисертації. Монографія/ Старростіна А.О., Кравченко В.А., Нагачевська Т.В./ за заг.ред.проф. Старростіної А.О. 2-ге вид., перероб. І доп. – К.: «НВП «Інтерсервіс», 2019. – 302с.

Додаткова

8. Ельбрехт О. Формування наукової культури у майбутніх керівників галузі освіти у процесі магістерської підготовки / О. Ельбрехт // Молодь і ринок. – 2013. – № 3. – С. 29–33.
9. Новый философский словарь: 2-е изд., переработ. и дополн. – Мн.: Интерпрессервис; Книжный Дом, 2001. – 1280 с.
10. П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі. Навч. посібник / І.С. П'ятницька-Позднякова – К.: Виша шк., 2003. – 116 с.
11. Спицнадель В. Н. Основы системного анализа: Учебн. пособие. – СПб.: „Изд. дом „Бизнес-пресса”, 2000. – 328 с.
12. Ходкинсон Дж. П. Компетентная организация: психологический анализ процесса стратегического менеджмента/ Пер. с англ./ Дж. П. Ходкинсон, П. Р. Сперроу. – Х.: Изд-во Гуманитарный центр, 2007, 392 с.
13. Экономический словарь/ Под ред. А.Н. Азрилияна. – М.: Институт новой экономики, 2007. – 1152 с.

Інформаційні ресурси

14. Веб-портал Українського національного інформаційного агентства. – Режим доступу : <http://svit.ukrinform.ua>.
15. Інформаційно-пошукова система законодавчих і нормативних документів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
16. Інформаційно-пошукова система, пристосована для пошуку інформації про країни світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.geonames.de/cous.html](http://www.geonames.de/cous.html).
17. Матеріали ЄС і Ради Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.isi.gov.uk.
18. Офіційний сайт Європейського Союзу. – Режим доступу : www.europa.eu.com.

19. Офіційний сайт Міжнародної групи аналізу конфліктів. – Режим доступу : www.intl-crisis-group.org.
20. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. – Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua>.
21. Офіційний сайт ООН. – Режим доступу : www.un.org.
22. Офіційний сайт Світового банку. – Режим доступу : www.worldbank.org.
23. Офіційний сайт Центру аналізу подій в Центральній Азії та Закавказзі Університету імені Джона Хопкінса. – Режим доступу : www.casianalyst.org.
24. Офіційний сайт Центру політичних та соціальних студій Центральної Азії та Закавказзя. – Режим доступу : [www. ca-c.org](http://www.ca-c.org).
25. Офіційний сайт Центру україно-африканських досліджень. – Режим доступу : <http://cuar.in.ua/cuar/main>.
26. Офіційний сайт ЮНЕСКО. – Режим доступу : www.unesco.org.
27. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. – Режим доступу до джерела: <http://www.nbuv.gov.ua/>
28. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу до джерела: www.ukrstat.gov.ua
29. Офіційний сайт Служби статистики Європейського союзу. – Режим доступу до джерела: <http://ec.europa.eu/eurostat>
30. Офіційний сайт проекту «Doing Business». – Режим доступу до джерела: <http://www.doingbusiness.org/>
31. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Дисципліна «Методологія та організація наукових досліджень». – Режим доступу до джерела: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=5346>
32. Scopus. – Режим доступу до джерела: [http:// www.scopus.com/home.url](http://www.scopus.com/home.url)